

गन्धर्वास्तरसश्चैव पिशाचा गुह्यराक्षसाः । तथा पुण्ड्रजनाश्चैव सिद्धा देवर्षयोऽपि च ।
 देवाश्च दानवाश्चैव तथा देवर्षयोऽमलाः । तत्र ते निधनं प्राप्ताः कुरुक्षेत्रे रणाजिरे ।
 गन्धर्वराजो यो धीमान् धृतराष्ट्र इति श्रुतः । स एव मानुषो लोके धृतराष्ट्रः पतिस्तव ।
 पाण्डुं मरुद्गणादिर्द्धि विशिष्टतममच्युतं । धर्मस्थांशोऽभवत् क्षत्ता राजा चैव युधिष्ठिरः ।
 कलिं दुर्योधनं विद्धि शकुनिं द्वापरन्तथा । दुःशासनादीन् विद्धि त्वं राक्षसान् शुभदर्शने ।
 मरुद्गणाङ्गीमसेनं बलवन्तमरिन्दमं । विद्धि तन्तु नरमृषिमिमं पार्थ धनञ्जयं ।
 नारायणं हृषीकेशमश्विनौ यमजौ तथा । द्विधा कृत्वात्मनो देहमादित्यं तपताम्बरं ।
 लोकांश्च तापयानं वै विद्धि कर्णश्च शोभने । यः स वै पार्थ उद्धूतः संहर्षजननस्तथा ।
 यश्च पाण्डवदायादो हतः षड्विंशहारयैः । स सोम इव सौभद्रो योगादेवाभवद्विधा ।
 द्रौपद्या सह संभूतं धृतद्युम्नश्च पावकात् । अग्नेर्भागं शुभं विद्धि राक्षसन्तु शिखण्डिनं ।
 द्रोणं वृहस्पतेर्भागं विद्धि द्रौणिश्च रुद्रजं । भीमश्च विद्धि गाङ्गेयं वसुं मानुषतां गतं ।
 एवमेते महाप्राज्ञे देवा मानुष्यमेत्य हि । ततः पुनर्गताः स्वर्गं कृते कर्मणि शोभने ।
 यच्च वै हृदि सर्वेषां दुःखमेतच्चिरं स्थितं । तदद्य व्यपनेष्यामि परलोककृताङ्गयात् ।
 सर्वे भवन्ता गच्छन्तु नदीं भागीरथीं प्रति । तत्र द्रक्ष्यथ तान् सर्वान् ये हताऽस्मिन् रणाजिरे ।

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ इति व्यासस्य वचनं श्रुत्वा सर्वो जनस्तदा । महता सिंहनादेन गङ्गामभिमुखो ययौ ।

धृतराष्ट्रश्च सामात्यः प्रययौ सह पाण्डवैः । सहितो मुनिशार्दूलैर्गन्धर्वैश्च समागतैः ।
 ततो गङ्गां समासाद्य क्रमेण स जनार्णवः । निवासमकरोत् सर्वो यथाप्रोति यथासुखं ।
 राजा च पाण्डवैः सार्द्धमिष्टे देशे सहानुगः । निवासमकरोद्धीमान् सस्त्रीवृद्धपुरःसरः ।
 जगाम तदहस्यापि तेषां वर्षशतं यथा । निशां प्रतीक्षमाणानां दिदृक्षूणां मृतान्नृपान् ।
 अथ पुण्यं गिरिवरमस्तमभ्यगमद्रविः । ततः कृताभिषेकास्ते नैशं कर्म समाचरन् ।
 इति श्रीमहाभारते आश्रमवासिके पर्वणि पुस्तकदर्शनपर्वणि एकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ ततो निशायां प्राप्तायां कृतसायाङ्गिकक्रियाः । व्यासमभ्यगमन् सर्वे ये तत्रासन् समागताः ।

धृतराष्ट्रस्तु धर्मात्मा पाण्डवैः सहितस्तदा । शुचिरेकमनाः सार्द्धं मृषिभिस्तैरुपाविशत् ।
 गान्धार्या सह नार्यस्तु रहिताः समुपाविशन् । पौरजानपदाश्चापि जनः सर्वो यथावयः ।
 ततो व्यासो महातेजाः पुण्यं भागीरथीजलं । अवगाह्याजुहावाथ सर्वान् लोकान्महामुनिः ।
 पाण्डवानाञ्च ये योधाः कौरवाणाञ्च सर्वशः । राजानश्च महाभागा नानादेशनिवासिनः ।
 ततः स तुमुलः शब्दो जलान्ते जनमेजय । प्रादुरासीद्यथा पूर्वं कुरुपाण्डवसेनयोः ।
 ततस्ते पार्थिवाः सर्वे भीमद्रोणपुरोगमाः । ससैन्याः सलिलान्तस्मात् समुत्तस्थुः सहस्रशः ।
 विराटद्रुपदौ चैव सहपुत्रौ ससैनिकौ । द्रौपदेयाश्च सौभद्रौ राक्षसश्च घटोत्कचः ।
 कर्णदुर्योधनौ चैव शकुनिश्च महारथः । दुःशासनादयश्चैव धार्तराष्ट्रा महाबलाः ।